

Construint i educant per a la pau

Xavier Baró i Queralt (Universitat Internacional de Catalunya)

Xavier Garí de Barbarà, *Orígens i evolució del moviment per la pau a Catalunya (1950-1980): pacifisme, compromís cristià i recuperació democràtica*. Lleida, Pagès editors, 2019, 254 p.

Celebrem amb goig la publicació de l'*opera prima* de Xavier Garí de Barbarà, fruit de la seva tesi doctoral defensada a la Universitat Autònoma de Barcelona l'any 2016. Ja fa anys, però, que l'autor està fent recerca sobre la cultura de la pau i de la reconciliació. De fet, Garí proposa, en d'altres fòrums i debats, una veritable revolució pedagògica i historiogràfica sobre la qual cal reflexionar. Segons l'autor del text, si donem un cop d'ull als temaris, per exemple d'Història Contemporània del segle xx, la realitat és senzillament colpidora: Primera Guerra Mundial, període entreguerres, Segona Guerra Mundial, guerra de Corea, Guerra Freda, guerra del Vietnam, guerra del Golf, guerra dels Balcans, etc. Guerra, guerra i guerra. I és indubtable que malauradament la guerra va marcar el segle passat, però també hi ha, discreta i a estones silenciada, una història de la pau que passa moltes vegades inadvertida. Garí ens proposa emprendre un viatge pels orígens i l'evolució dels moviments per a la pau d'arrel cristiana en el nostre país, precisament quan es vivia sota una dictadura autoritària com la de Francisco Franco. Tot un repte!

El llibre conté un pròleg de José Luis Gordillo (p. 13-16) en el qual es destaca que el text és «l'aportació més important que s'ha fet fins ara per tal

d'aprofundir en el coneixement dels orígens del pacifisme català d'arrel cristiana» (p. 15). Vegem, doncs, per què. Amb poc més de 250 pàgines, Garí analitza com es perfilà un corrent pacifista a Catalunya en un moment en què bona part de l'oposició al règim acceptava que totes les formes d'oposició i resistència (en alguns casos, també les violentes) eren legítimes per lluitar contra el franquisme.

Cal destacar que Garí ha dut a terme la seva recerca emprant les no massa abundants fonts escrites sobre el tema, però sobretot treballant amb fonts de la història oral: els testimonis d'aquells que van viure el període, i que malauradament alguns ja han traspasat. La complexitat que comporta treballar amb fonts tan heterogènies es resol de manera fàcil gràcies a la claredat expositiva del text, una de les grans virtuts del llibre.

D'altra banda, l'autor sap contextualitzar i intercalar els esdeveniments que se succeïren a Catalunya amb el context geopolític europeu, marcat, sobretot, per la fi de la Segona Guerra Mundial, la reconciliació francoalemanya, o el Concili Vaticà II, el ressò del qual, tot i els recels del règim franquista, també es deixà sentir a casa nostra, si més no dins els ambients mínima-

ment progressistes, és a dir, aquells qui se sentiren veritablement interpel·lats pel pontificat de Joan XXIII. En aquest punt, un dels interrogants que ressonen amb més força quan hom llegeix el llibre és pensar com pogué aparèixer (i consolidar-se) un corrent pacifista en un territori sotmès a una dictadura tirànica. Entre d'altres motius (ja que Garí, prudentment, no deixa tancat el tema) veiem que a miq termini el pacifisme assoleix més (i millor) els seus objectius, tot i que sovint pugui semblar que s'avança a poc a poc i sense les grans estridències dels esclats revolucionaris i violents.

El llibre s'estructura en cinc capítols ben definits i estructurats. En primer lloc, la reflexió sobre els orígens del pacifisme arran de la creació del moviment «Pax Christi» (p. 23-102), una de les «diverses iniciatives a favor de la reconciliació a Europa després de la Segona Guerra Mundial» (p. 23). Sens dubte, «Pax Christi» fou el ferment que havia d'anar donant abundosos fruits en els propers anys, amb esdeveniments com la Marxa per la Llibertat (p. 81 i ss.), que com bé assenyala el nostre autor marcà un punt d'inflexió en la consolidació de les estratègies de la noviolència i la resistència passiva.

En segon terme, una aproximació al moviment «Els Amics de l'Arca de Barcelona» (p. 103-138), col·lectiu creat l'any 1959 sota la influència de Lanza del Vasto, deixeble de Gandhi. Fou un moviment pioner a l'Estat, que alhora explicità el seu rebuig a la dictadura, amb actes de solidaritat vers personatges com Lluís Maria Xirinacs. Però calia dotar al moviment d'una càrrega acadèmica i científica, i aquesta vingué essencialment de la mà de la creació de l'Institut Víctor Seix de Polemologia (p. 139-158), nascut l'any 1967.

L'Institut sabé aplegar a una bona colla d'intel·lectuals compromesos amb la noviolència i alhora també pogué fomentar borses de treball amb l'objectiu de difondre el compromís per la pau i el rebuig a la violència. Posteriorment s'analitza l'aparició dels primers moviments d'objecció de consciència a l'exèrcit i el servei militar (p. 159-180), sobretot de la mà de personatges com Pepe Beúnza, amb la col·laboració inestimable de personatges de gran força moral com Josep Dalmau, que organitzà una manifestació europea d'objectors a Roma (1972), tot i que les autoritats vaticanes no els reberen en cap moment. Sens dubte, allò més destacat de l'obra de Beúnza fou la seva lluita per defensar la legitimitat de l'objecció de consciència, i en aquest sentit el seu èxit desbordà totes les previsions, car sabé difondre el seu missatge a una part important de la societat catalana en un moment, recordem-ho, en què Franco seguia viu i a Espanya s'aplicava la pena de mort. Finalment, la creació de «Justícia i Pau» de Barcelona (p. 181-247) demostrà que el pacifisme d'arrel cristiana ja havia arrelat en la societat, i «Justícia i Pau» s'anà consolidant com una de les institucions capdavanteres en la defensa de la pau, la noviolència i, en darrer terme, la reconciliació. Les campanyes en favor de l'amnistia pels presos polítics de l'Estat o contra la pena de mort sacsejaren moltes consciències, tot i que, lògicament, el general Franco no varià ni una coma en l'execució de la seva política de repressió i absència de diàleg. Amb la mort del dictador, les campanyes de «Justícia i Pau» es duqueren a terme sense entrebancs legals. Una nova època havia començat, tot i que els esdeveniments més recents i actuals ens recorden de manera obstinada que la construcció d'una

cultura de pau no pot aturar-se mai, es troba sempre en construcció. Per últim, un breu epíleg (p. 249-254) clou l'obra, en el qual se sintetitzen les principals aportacions de més de quatre dècades d'aposta per la pau. Així doncs, som davant d'un llibre important, pels temes que tracta, per les aportacions que realitza i, en darrer terme, pels reptes de futur que planteja a la ciutadania. Cal desitjar, finalment, que Garí segueixi aprofundint en un camí de recerca que es mostra prometedor i innovador, ja sigui per la seva temàtica com per la seva aplicació pràctica en la construcció de la societat.